

PILISHEGYVIDÉKI HIREK

Szentendre város, Pomáz, Békásmegyér, Budakalász, Csillaghegy, Csobánka, Dunabogdány, Kisoroszi, Leányfalu, Nagykovácsi, Pilisborosjenő, Pilisszaba, Pilisszántó, Pilisszentiván, Pilisszentkereszt, Pilisszentlászló, Pilisvörösvár, Pócsmegyer, Solymár, Szigetmonostor, Tahitótfalu, Üröm és Visegrád községek politikai, társadalmi, közgazdasági és szépirodalmi lapja, valamint a Pomázkönyvéki Ipartestület hivatalos közlönye.

Előfizetési díjak:
Egy hónapra 1 P. — Negyedévre 3 P
Félévre 6 P. — Egész évre 12 P.

Főszerkesztő:
Dósa István

Szerkesztőség: Békásmegyér, Piac tér 3.
Kiadóhivatal: Békásmegyér és Budapest.
Próféta u. 7.

A Csillaghegyi Polgári Kör 20 éves jubileumára

Irta: **Bajáky Elemér** m. kir. p. ü. min. számv. tanácsos, a Polgári Kör elnöke

Békásmegyér—Csillaghegy cme legnépesebb egyesülete, amelyben az itteni társadalom minden rétege rang, foglalkozásbeli, politikai és felekezeti különbség nélkül képviselve van, elérkezett fennállásának huszadik évfordulójához. Ebből az alkalomból a nagyobb nyilvánosság céljára, feltárni óhajtuk nemesak Körünk multját, jelenét és jövő törekvéseit, hanem községünkét is, amelynek nagyrafejlesztése érdekében munkálkodunk és amelynek ügyét elválaszthatatlannak tartjuk Körünk sorsától. Tesszük ezt azzal a hazafias célzattal, hogy lakosságunk lelkében a lokalpatriotizmust, a szűkebb haza szeretetét, az otthonhoz való ragaszkodás nemes érzését felkeltsük s: községünk ésszerű fejlesztésének gondolatát a közérdeklődés központjába állítva, einek az eszmének, a ma annyira nélkülözött összefogás megteremtésével, minél több lelkes munkatársat szerezzünk.

Az utóbbi évek alatt történt rohamos fejlődés kimutatta vidékünk életrealitását s azon kedvező adottságok mellett, amelyekkel rendelkezik, mind valószínűbbnek látszik az, hogy a fejlődés hatványozódni fog s községünk az üdülést kereső fővárosi lakosságra nézve egy vonzó hatású fürdővárossá fejleszthető.

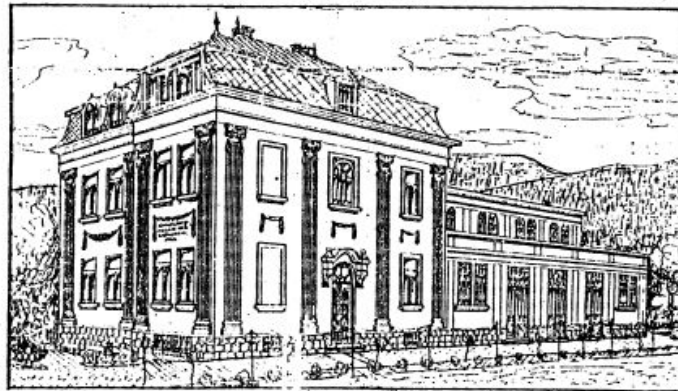
Ez az álltunk hirdetett elgondolás mind több és több hívőre talál. Ujabbán még azok sorában is, akik ezen ideánkat eddig naiv álmodozásnak tartották csupán. Pedig ha legalább azóta hittek volna községünk nagyra-hivatottságában, mióta Körünk azt erősebben propagálta, több gondkál és nagyobb előrelátással készítették volna elő a jövő ki-fejlesztését. Ez, a mindennel beérő, szűk látó-körű gondolkodás akadályozta meg a megszűbb tekintő községfejlesztő politika kialakulását, a szabályszerű parcellázást, uccarendezést, fásítást, egyszerű járdák létesítését stb.; azoknak a majdnem semmi, vagy igen kis áldozatra kerülő és könnyen megvalósítható beépítéseknek eszközölését, melyekért annyit harcoltunk és amelyek mint hasznos befektetések bánsán megmozdított volna kamatjukat a rendezett viszonyokhoz szokott teltezősebb polgárok leteltelekésével.

Hisszük azonban, hogy még nem késő, hogy a mai gazdasági válság elmúltával, amely elvégre örökké nem tarthat, a nagyobb

arányú fejlődés, még csak ezután következni s örülünk annak, hogy a jobb belátás felülkerekedésével a jövő tennivalóit illetőleg az eddig ellenzőkkel is még kellő időben kezdünk egy véleményre jutni.

A multbeli akadályok dacára is van azonban több olyan, közéletünk szűkecségből kiemelkedő eredmény, amely Körünk kezde-

Ezek az eredmények, ha területünk nagyságához, a tennivalók sokaságához képest aránylag csekélyeknek is látszanak, mégis méltánylandók, ránk nézve pedig biztatók, hogy tovább munkálkodva haladjunk a megkezdett úton s reméljük egyuttal meggyőzőnek mindenkit arról is, hogy egy olyan kezdeményező s a közért önzetlenül dolgozó egyesületre, mint Körünk, amely nem szó-rakozásra alakult, hanem főprogramjának községünk kulturális emelését s a községi elöljáróságnak ez irányban való odaadó támogatását vallja, itt nálunk, egyéb hasonló szerv hiányában valóban szükség van és megér-

A Csillaghegyi Polgári Kör épülő székházának terve.

ményezésére, sürgetésére vagy legalább is közbenjárására és hathatós támogatása mellett jött létre és amelyek ma már osztatlan elismerésben részesülnek. Csak a Mátyás király ut makadám útjára, az aszfalt járdákra, a részbeni fásításra, a villanyvilágításra, az elemi és polgári iskolára, a piacra, a Hév váróhelyiségeire, megjavult közlekedésére stb. kell rámutatnunk.

demli a lakosság támogatását.

Lankadatlan erővel hirdetjük, hogy fürdővárosunk megvalósítható, hiszen a feltételek legnagyobbbrészt megvannak hozzá, csak még azt a legfontosabbat kell elérnünk, hogy lakosságunk nagyobbik részére átvigyük hitünket, jövőbeli bizakodásunkat és községünknek azt a lángoló szeretetét, amely a mi szívünket eltölti.

Békásmegyér multja és jelene

Irta: **Böltkös Bálint** községi főjegyző, a Polgári Kör társelnöke

Községünk történelmi vidéken, a régi Pilis vármegye területén fekszik s már ősidők óta lakott hely. Ezt bizonyítják a föld méhéből előkerült leletek. Elsősorban a Dunaparton fekvő Barokaldi kertnél az idei nyáron véletlenül felszínre jutott több ezer éves s a csiszolt kőkorszakból származó maradványok, úgy mint két szigorított csontváz azon

korának jellegzetes temetkezési módja, agyagedények, kő és csontból való használati eszközök, ezek közt különös figyelmet érdemel egy szarvasagancsból készített kapa, továbbá őrlőkövek, kőbalták, kővésők és kőborotva, csontból készült fűrészek, tűk, tűrés, teljesen ép egyébként primitív módon díszített agyagedények, szobrocskák, mint a kőkorszakbeli em-

ber használati és dísz tárgyai. Emellett tudunk egyéb leletekről is, őskori állati és emberi csontmaradványokról, melyek a péter-hegyi téglagyár bányaterületén, a már évtizedekkel ezelőtt, robbantásokkal eltávoztott mészkő barlangokból kerültek elő. Ezek állítólag a Nagybatonyi Iparművek központi irodájában őriztetnek. Későbbi korokból eredő nyomokra akadnak gazdánk szántás közben dunaparti földjeinkben, mikor alapépítmények, pinceboltozatokra bukkantak, római korbeli pénzdarabokat találtak. Természetes is, hogy az 1600–1800 év előtt virágzó s mintegy 60.000 lakossal bíró Aquincum-város közvetlen szomszédságát sem lehetett teljesen lakatlan terület, hanem a Rómaifürdői vízművekkel együtt annak periferiáját alkothatta. Azonkívül a Duna vonal védelmére szolgáló akkori erődtornyok is itt húzódtak el.

A békásmegyéri téglagyár bányájában, a hegytetőn is találtak állítólag római eredetű katonasírokat. Ugyanígy Kissing pusztán, a Mátyás Király, és Árpád utak keresztezése táján, amikor évtizedekkel ezelőtt, a mostani megelőző, régebbi iparvágány elhelyezése céljából az ott emelkedett homokbuckákat elhordták. Öreg gazdák elbeszélése szerint akkor, több kocsi a való emberi csontot szállítottak el innen, ami azt bizonyítja, hogy itt egy tömegsír lehetett.

A csillaghegyi állami iskola építései is találtak állítólag a pince mélységében egy katonasírt és abban csontokat, meg egy rozsdátt kardot. Ez utóbbi leletekről szavahídtó emberek elbeszélése révén értesülünk, de a kort, melyből e maradványok származnak, most már nehezen állapíthatnánk meg. Eppogy nem tudjuk meghatározni, annak a templom romnak származási idejét sem, a mely a budakalászi határban elvonuló nagyúroknak a Dunába való betorkolásánál fekszik és jelenleg nagyméltóságú Bernárd Agoston nyug. miniszter ur villájának beépített része.

Ugy ezekre, mint más történelmi kérdésekre későbbben akarunk világot deríteni, amikor nagyobb előkészület után, hosszabb és alaposabb tanulmányozás alapján írjuk majd meg községünk monográfiáját.

Általában véve a később elmondandó okok folytán kevés megbízható adattal rendelkezünk, de még a meglevőt is nehezen tudjuk egy szűkre szabott hírlapi cikkbe beleeszköztetni. Legrégibb hiteles adatainkat Pestvármegye monográfiájából, dr. Csánki Dezsa történelmi földrajzából, valamint a békásmegyéri plébániahivatal feljegyzéseiből merítettük. Ezek szerint: Községünk területe eredetileg a »Hunt–Pázmán« nemzetség ősi birtoka volt. E nemzetség sarjai Pázmán fia Lampert és ennek fia Kázmér 1287-ben itteni birtokaikat az esztergomi káptalannak adták cserébe ennek a rajeci uradalomban való részéért. 1349–1477-ig az óbudai apácák birtoka. 1477-ben a pilisi apátság birtokába került. 1481–84-ben pedig a budavári Beghina rendi apácák voltak a birtokosai. Községünk neve már ezekben az időkben, tehát az 1367–68-as években Békásmegyer, sőt Meger formában fordul elő. Kissing pusztája pedig 1361-ben »Kysenghi« majd 1523-ban »Kessenghi« néven van említve.

A török hódoltság első századában még virágzó helység volt. Az 1580–81. évi török kincstári adólistástromok szerint 35 adóköteles házat írnak itt össze s az évi jövedelmét 3.100 akcsára becsülték. A XVII. század má-

sodik felében teljesen elpusztult. Az 1690–95. évi összeírásokban nem fordul elő. 1727-ben még pusztá és a gróf Zichy család birtokában volt.

Az 1729-es év fordulópontot jelent történetében, mert ebben az évben és a rákövetkező évtizedekben telepődtek itt még németországi származású lakosai III. Károly, Mária Terézia és II. József uralkodása alatt. Mindnyájan egy vallásúak, római katolikusok. Első középületük egy kápolna volt, amelynek helyébe, vagy annak felhasználásával ugyanazon gyenge emelkedésű magaslaton épült, az uradalom támogatásával kőből és téglából a mai templom. Az építkezése három részletben történt. 1754-ben kezdték és 10 évre rá 1764-ben fejezték be. A templom temető közepén állott, mint leányegyház az óbudai plébániához tartozott. Tornya még nem volt. A temetőben egy elkülönített négyzetes hely a nagy pestisjárványban elhunytak számára 1740 óta le volt zárva. Plébániája 1769-ben keletkezett s latin nyelvű anyakönyvei ettől az időtől vannak meg. Első plébánosának neve: Tóth Bernárd. Ez időtől alakult önálló községgé. 1770-ben az urbíri rendezés alkalmából 7 tizenhat harmincketted urbéri telket írtak itt össze. Ebben az időben már az óbudai koronauradalomhoz tartozott. Egyháznak ettől az időtől kezdve a kincstár a kegyura. 1771-ben megépült a torony, melynek az első időben két harangja volt, egy 100 fontos és egy 96 fontos. Mindkettő Steinstoch József budai öntődjéből való, az egyik a nagy pestis előtt a Császárfürdő kápolnájából került ide. Órája nem volt, különben most sincs. A templom padozata téglából volt, kórusa kőből épült s egy négyzetes régi hívből organával volt ellátva. A templom egy ezt, mint szószékét, Óbudáról használt állapotban kapta. A szószék anyaga márványozott festésű fa volt.

A földtár felett a gróf Zichy család címe volt elhelyezve. Mellékoltárai 1771-ben készülték s az oltár szentelést gr. Révay Antal esztergomi püspökhelyettes végezte. Az akkori oltárok nem azonosak a jelenlegiekkel. Ebben az időben már állott a lakosok által épített plébánia a templommal szemben és mellette a két helyiségből álló, náddal fedett kántorlak. Az egyik helyiséget iskolának használták. A kántor, aki egyuttal a tanító, a sekrestyési, a harangozó és a községi jegyző teendőket is ellátta, ezekben az években Wais András volt. Beszélte a szlavonica, latin, magyar, német, illir, és valachika nyelvet. A község fekvése ekkor L alaku, 1000 lépés hosszú és 1000 lépés széles. A házak egyik sora a domboldalon, a másik a völgyben feküdt. Körülöttük mindenütt szőlők terültek el. A torony 1773-ban kapta meg harmadik harangját. Ez Koll János pesti öntődjében készült és 124 font súlyú. 1778-ban kelt királyi rendelettel a templom körüli temető lezáratott és a koronauradalom területéből a községnek kívül, Kalász felé, a mai Temető utcában új temető nyitott. 1779-ben a torony tölgyfából készült haranglábat, a templom pedig zsinyletelet kap a kincstár kegyességéből. 1782-ben a plébános Hartmann Nepomuk János, budai születésű, polgári származású egyén, aki a kegyuraságtól a templom nagybirtokosát kéri, mert az különösen nyáron, mikor a községben sok szőlőművelés történik, már kicsinek bizonyult. A lakosság lélekszáma ekkor 578. Iparos alig van közülük. Az ezen időből való német nyelvű hivatalos iratokon a község neve mindenütt

Békásmegyer és nem a hétköznapi életben használt Krottendorf. 1789-ben az udvari kamarai rendeletére be lett vezetve a triviálschule. (hétköznapi iskola). A kincstár ekkor új iskolaépületet emelt. Az ezen alkalommal kötött szerződés szerint, az épület karbantartását és a tanító díjazását a község vállalta magára. A tanító fizetése évi 33 forint készpénz, 40 pozsonyi mérő rozs, két darab föld, egy az iskola mellett és egy a Duna felé, azonkívül felelő használat s a harangozó teendői ellátásáért a harangozó bor megváltása címén, évi 20 forint. (A harangozó díj ettől kezdve nem borban, hanem pénzben fizetett.) Az iskolának és a tanítónak fűtés céljára a község 200 kötegyenyigét, a kincstár pedig 8 öl fát ad. A fa szállítást és vágását a község végzi. 1792-ben nagy tűzvész pusztított, mely alkalommal a község összes régi iratai elégték. 1846-ban már az iskolát is kicsinek mondja az akkori kántortanító: Merkl, aki ott 1827-től tanított. Az ő jelentése szerint a tanköteles gyermekek száma ekkor 162. Az oktatási nyelv a német és kis részben a magyar.

Az 1860-as évek elején még nem volt önálló község. Mint kisközség Örmömel és Budakalással együtt körjegyzőséget alkotott. Edelmann nevezetű jegyzője Örmömben lakott, ott volt háza, onnan járt át a hegyeken. A jegyzői ügyeket a pénztárnok bérlet szobájában intézték. Ott őrizték a község pénzét egy díofaladában, mely jelenleg Herhof János birtokában van. (nagyatyja községi tisztséget viselt s egy időben az ő házában volt a községi iroda.) 1867-ben a község nagyközség lett, s a mostani község. A jelenlegi szerpét.

1886 októberében Herhof József és 84 gazdasársa közbirtokossággá tömörülve az óbudai koronauradalomtól megvette a mintegy 600 kat. hold területű Kissing pusztát a Bivalyos erdővel és reglél jogokkal együtt 10 év alatt törlesztendő 65,001 forintért. — Az erdő ezen időben cca. 52 kat. hold volt, hatalmas és akáccákkal. A benne lévő épület, eredetileg majorsági ház lehetett, de már ezen időtájtban korcsmának használták, melyet a közbirtokosság bérletbe adva hasznosított. Kissing pusztán ez volt az első ház. A Barokk kert táján a Dunaparton körkörös kikötő állott, ahonnan a község feletti régi kőbányából kifejtett és ide szállított kőveket hajókba talicskázták. Viszont a mai Mátyás király úton keresztül a Bivalyos erdőbe vezetett régi iparvágány az erdőgazdálkodás céljait is szolgálta. Kissing pusztá akkortájt még csak legelő volt, tele házmagasságú homokbuckákkal, melyeken a városból kijött katonák gyakorlatoztak. Egy részét a közbirtokosság szőlővel ültette be. Ekkor a bivalyos csárdán kívül még csak két ház állott rajta. Az egyik a mai csillaghegyi állomással szemben a Csillag csárda (a Kalmár üzlet helyén.) a másik a régi Löbmanna féle ház, a mai Kalászi út és Kossuth Lajos utca sarkán, a későbbi Poscher telken.

1891. május 16-án Pünkösöd szombatján délelőtt két 4–5 éves ikerlányka könnyelmű játékuk folytán megismétlődött a 99 év előtti nagy tűzvész, melynek áldozatát esett az egész Főutca 54 házával együtt, sőt maga a község. A község török hódoltság alatti teljes elpusztulása és a két tűzvész magyarázata annak, hogy olyan kevés történelmi adattal rendelkezünk.

1891-ben községünknek már hat utcája volt. Ekkortájt a főjegyző Küzdő Gyula,

orvosa pedig Nagy Ottó. Patikája azonban még nincs, az csak később a 900-as években létesült. Addig Otudára jártak át gyógyszerért. Az ezen évi népszámláláskor községünkben 1,340 lakost írtak össze. Érdekés, hogy ugyanezen évben a szomszéd Budapestlakó lakossága 1,650, Pomázé 3,473 és Szentendrété 4,260, tehát közöttük Békásmegyert volt a legkevesebb, míg ma valamennyi túlszámalya a járás legnépesebb községe. 1891—92-ben újra épült a római, kath. jellegű községi iskola (A mai óvodai épülete.)

Fejődésének második korszaka nyílt meg az 1895–96-os évekkel, mert ekkor létesült a Tiszvizielőtelep, a későbbi Csillaghegy (mely elnevezést akkor még nem ismerték) és ekkor épült ki a Helyierdőre vasút is, melyen előd osztályú kis gőzmozdonyok jártak, és az óbudai laktanya utcán keresztül csak a Császárfürdőig közlekedtek. 1901-ben a Kalászfélre első Temető utcában lévő sírkert lezárásával a Kőbánya utca fölött megnyitották a mai temetőt. Egyesület csak egy volt még a községben, az Első Keresztény temetkezési egyesület. 1903. október 1-én nyílt meg községünkben az első állami iskola, a mai épületében Novotny E. igazgató tanító vezetésével. Községünk falusias csendes egyhásgósgátnak némi mozgalmasságot adott az akkor még teljes erővel működő rókategyi kőbányauzem, melynek jelenlegi iparvállalatát a dunai korakodógok akkortájt rakták le, továbbá a jégtermelés, amely tilt időben az országutmenti nély fekvésű területeken folyt, hozzá a hegyekről lefolyó vizet mesterségesen felduzzasztották. Sok embert és fuvarát foglalkoztatott ez az üzem, akik a kitermelt jéget a homokbuckákba vajt órási méretű, kövel kifalazott és náddal fedett jégvermekben raktározták el nyárig. Ebben az időben a budapesti nagy építkezésekkel összefüggőleg indul meg nagyobb arányokban a homokbuckák elhordása is, amely folyamat egész napjainkig tart és a Kissing pusztá képté egészen megváltoztatja. Ez a pusztá ebben az időben már lassan épülni kezd s a közfígylem is ráirányulni? Seile A. római-fürdő építés az egész pusztára kiterjedő grandiózus parcellázási és építési tervet dolgozott ki. Wekerle-telep mintájára, melyet állami garanciával egy német pénzcsopót finanszírozott volna. (Terv ideálisan szép volt. Kivételé szervesen csatlakozott volna Római fürdő széles és egyenes utcákkal, utakkal, járdákkal és fasorokkal ellátva. Uccái a Bivalyos erdőig vezettek volna. Középületek u. m. templom, iskola stb. elhelyezéséről is gondoskodva volt. Az állami támogatás is megszerezetett hozzá (Telecsky pénzügyminiszter már elrendelte a szükséges törvényjavaslát készítését) a gazdálkót pedig elég súlyos feltételek árán az elővételi jog. A közbejött világháború azonban felborított minden tervet. Kissing örökre elesett ettől a fővárosias szabályozottságtól és a Sors végzése folytán be kellett érnie a falusias arányokkal.

A háború utáni években fokozatosan nagy arányú építkezés indult meg, úgy a Szeűrkürt mint a Teglalvári telepen, de a vezetél ekkor már Kissing ragadja magához, Az utóbbi 12 év alatt több, mint negyven utca létesült rajta. Itt összpontosultak a csillaghegyi rész közintézményei is. 1922-ben az anyaközség, 1923-ban a Tisztviselőtelep, 1924-ben a Kissing telep, társadalmi összefogással és nagy áldozat árán villanyvilágításhoz jut. 1928. szeptemberben nyílt meg a nagyméltóságu dr. Almásy László közszeretelen álló ország-

gyűlési képviselőnk, képviselőházunk jelenlegi elnökének magas közbenjárására a kultuskormány által felépített második állami elemi iskolánk. Igazgatója: Csiszér József.

1928-ban készült el a csillaghegyi római káth. templom is. Felavatták főmegasszói vár. Sereói Justinián bíboros hercegprímás december 2-án végezte. Két harangját főmegasszói Schioppa Lőrinc pápai nuncius szentelte meg 1929. márc. 25. Ebben az évben június 2-án avattuk fel hőcink szobrát. Ez évben az anyaközségben egy cca 2 km., Kissingen pedig 1 km. hosszú makadám út épült, azonkívül ez utóbbi községrész még negyeddél kilométer hosszúságban aszfalt járddal is gyarapodik. 1931-ben megépült az emeletes, nagy csendőrlaktanya. Ugyanezen év szeptemberében létesült a Polgári Kör kezdeményezésére, társadalmi és közösi támogatással a Csillaghegyi magin Polgári fiú és leányiskola, valamint a piac is. Október 31-én avatta fel nagytiszteletű Kontra Aladár óbudai lelkész a református fiskegyház épülő templomának alagsorában elhelyezett inatemet. Az 1931—32. év folyamán a Tisztviselői telep csaknem összes utcáin a Tlepegyesület kezdeményezésére s az érdeklt ingatlan tulajdonosok költségén a régi terméskő járda helyett cement járda épült.

Én utóbbi történet cseményekkel helyszűr miatt most bővebben nem foglalkozhatunk; de talán fölértékes is, mert még élénken meg vannak a közfelfatban. E helyett inkább községünk jelenlegi állapotával foglalkozunk. Területe 1825 kat. hold. Szármotte vő kerdeje már nincs, mert a Bivalyos a nagy háború alatt, a fainsgé következtében kivágott és területé legnagyobb rész felparcellázott. Csak a vendéglő körül van még egy kis ligetország maradványa. Lakosainak száma 1931-ben 8,627 volt, ma már jóval több lehet. Kétnarmadrésze magyar, egyhármadrésze német anyanyelvű. Olthatod része nóm. kath. vallású, egy hatod része a református, evangélikus és izraelita felekezet között oszlik meg. A községi iroda személyzetének száma 10. Ugyfoglalma ezidőszent 11,2000 drb. ügyirat, az 1910-ik évi 2,000-et és az 1920.-ik évi 6,000-et szemben. Költésgevetése az évi 150,000 pengő körül mozog. Közvilágítási lómpáinak száma 130. Mindennapi tankelees gyermek az anyaközségben 320, Csillaghegyen 646. Középkiskola 121; ismétlőiskola 168. Az anyaközségben 7 elemi iskolai tanerő, és 2 óvónő, Csillaghegyen 12 tanerő működik. Ez utóbbi községrészen még ovoda nincs. Születés 1931-ben 129 volt, (1896-ban 94). A községben 2 posta és távirat hivatál 4 orvos, 1 gyógyszertár és közel 20 gyógyszerel működik. Ipari és kereskedelmi élete élénk.

Legnagyobb forgalmát azonban Tüdői-
nek köszöni. Az élénkség, az idegen forgalom

nyáron a dunaparton a legerősebb. Esztétikailag azonban a legszebb s a legtöbb szórakozást és kényelmet nyújtó az Arpádudvar, Csillaghegy büszkesége. A fővárosi igények is kielégítő modern berendezésével és a vele kapcsolatos ásványvízüzemmel üdülőtelepünknek országos hírnevet szerzett. Vízét egy területén talált kőmedék szerint már 1854-ben kedvelték és gyógygyűűnek tartották. Hegylejtőn 20,000 négyzetlós területen fekszik. Huszonhárom fokos vize három tornásból ercd. Kettő 8—10 méter mélységű, a harmadik pedig egy 1930-ban cszközölt 'melyfúrás kővetkéztében 109 méter mélyről.

Három beton bazinja van, összesen 4,200 köbméter úrtartalommal. Ezek egyenként 43, 50 és 67 méter hosszúság és úszóversenyesek tartására is szolgálnak. Kétezernél több vetkőző és öltöző helyiséggel rendelkezik. Hatalmas területén van Csilághegy ezidőszánt egyetlen diszparkja, több ezer fenyővel, rózsaligetekkel, terraszok kilátókkal, tágas homok és napfürdőekkel. Szállodája, éttermei, szórakozást nyújtó berendezése minden igényt kielégít. Ünnepek a napi forgalom megfelelő időnyben elérte már a 12,000-ét is. A fürdő 1920-ban került jelenlegi tulajdonosai birtokába. Területe akkor még jóval kisebb volt, egy kis bázinnal és egészen primitív berendezéssel. Az előbb vázolt roppant angyanú fejlődését a lefolyt 12 év alatt érte el, mely fejlődés előrelátatlágát folytatódni fog.

Második szép jövővel kecsgető üdülő-
helyünk az Attila strand fürdő, a budakalászi
határban, hegy lábánál, szép fekvést szel
helyen. Szintén 23 fokal forrását, mely a
szétfolyt a környéken és csak a falusi asszo-
nyok használták mosásra, 1912-ben fogták
fel először báziban.

Fürdőnek azonban csak 1920-ban lett kiépítve és rendeltetésének átadva. Habár fejlesztése az Árpádfürdőéhez viszonyítva egyszerű és kezdetleges is, mégis, különösen a helybeli közönségnek kedvenc szórakozó helye. Bámulatos és tisztelgésre méltó az a teljesítmény, amelyet tulajdonosai e rövid idő alatt produkáltak. A fátlan szántóföldön szép és ma már árnyat adó ligetet varázsoltak elő, a további terjeszkedéshez pedig területeket szereztek, és mai 3500 négyzetöles területükön 2 nagy bázinnal és száznál több kabinnal rendelkeznek.

Békáscegyernek harmadik és legnagyobb fejlődése tehát 1920-ban kezdődött, amikor a fővárosi lakosság felismerve vidékünk szépségeit és értékeit, tömegesen kezdte látogatni. Fürdőinknek, üdülőhelyeinknek köszönhetjük ezért erősödésüket, csak adják még, hiálasegünk jellegét és azoktól függ továbbí kielakulásunk. Táogatásukra enél fogva nagyobb gondot óhajtunk fordítani és jövő községi politikánkat is ez a szempont fogja irányítani.

Emlékezzünk régiekről

Irla: **Mezriczky Elek** nyug. m. kir. pénzügyi főtanácsos

Meggyőződésem, hogy mindenki lelkében él a vágy, tgy igazi, zavartalan otthon; a saját ház után. Ezt bizonyította az is, hogy milyen gyors iramban tudta néhai Király Béla barátnak az általa kisméretű kincstári 16 és fél katasztrális hold területű földet olyanoknak elcserezni, kik átértezték annak áldásos voltát, hogy elmondhatják: »Az én házam, az én várom.« 45-én csakhamar vál-
lalkoztunk az egyenként 504 négyzetöl-

területű házhelyeket lekötni négyszögölenként 40 krajcár árért.

Megvolt az öröm, de kezdődött legközelebbünkkel a gond is. Hajszra a pénz után! Itt kell hűlét mondanunk az azóta elhunyt – Egyedül Fővárosi Takarékpénztár – nak, amely az amortizációs kölcsönt hajlandó volt nyújtani, miután minden más bank alapszabályai által akadályozva volt s csak nagy utánjárással, Széll Kálmán gróciájából, kapott pár tár-

sunk a »Jelzőlog Hírlapból.«

1895-ben már kezdtük kerütni, rendezgetni telkeinket, 1896-ban már a legtöbb helyen álltak is a házak.

Többen kiköltöztünk a városból, hogy házaink építését ellenőrizhessük. Az építkezés elég sok bajjal, kellemetlenséggel járt, azonban mindezen túltettük magunkat és boldogsággal láttuk házaink felépülését.

A falunkban — Békásmegyeren — lakunk: Thold Béla, Böhm Péter, Nagy Géza, Cserna Károly, Martiny László és ott létesítettünk kaszinót, melynek a falu intelligenciája is tagja lett.

A falunkban lakó Garádi, — akkor még Oms Viktor — a tenger tudományos buvárkója és a tenger rajongója, gyermekirodalmunk kiváló művelője, aki nemrég hunyt el és akinek cikkei ezután már örökre nélkülözni leszünk kénytelenek, melyek zamatos, zengzetes magyarságát sok született magyar író megirigyelhetné, — javaslatára neveztük el »Pihenő«-nek egy szerény szobából álló Casinókat. Ez a kis helyiség volt esteink gyűlésező helye. Sok vidám tarakkozás folyt itt. Azonban az esztendő szavára, midőn a néhai jó és örökké mosolygó Plöckl főtisztelendő úr felállt, áhítatos esteli imáját elmondani, mi is felálltunk, hogy azután annál vidámabban kergessük a Pagátot.

Választmányi üléseinkre a fővárosban lakó telepes társaink is kirándultak. Ülés után a békásmegyeri vasútállomásnál levő vendéglőben gyűltünk össze vidám beszélgetésre, tarakkozásra, melyek mindig az azóta — fájdalom — elhunyt első elnökünk, Rada Géza, akkor osztálytanácsos, volt központja. Ezen este kedélyességét nagyban növelte az akkori vendéglős, Hornicsék híres, jó konyhája.

De hát idáig ez csak átmeneti időszak volt, mely után következett bevonulásunk otthonunkba. Tul terjedelmes volna elmondani a márgás agyagtalajjal való kitartó küzdelmünket, míg kerti változtak át az olyan telkek, melyek ilyen talajjal voltak megáldva. Ezért ismét csak ittélünk vidám oldalát említem még fel.

Közpületnek kihasítottunk egy 504 négyszögöl területet s felépítettük rá, amortizációs költségen és 70 forintos részesvények árából egy emeletes házat, földszinten bolti helyiséggel, az emelet pedig Casinónak volt szánva. Míg ez felépült, vendéglőben tartottuk összejöveteleinket. Itt azután már nemcsak beszélgetés és tarokk szórakoztatta a résztvevőket, hanem volt szinpad, előképek, zene, tánc és humoros jelenetek.

Mindezt rendezte Herald Lajosné; az éneken kitűntek: Mondok József gyönyörű iskolázott hangjával, Király Béla, Zádor Sándor, kik már mind az égi énekkar tagjai; Balon József humoros páros jelenetei feledtetlen mindezek előtt, kik ezt láthatták.

Voltak emellett komolyabb szükségleteink is. Kellott iskola, posta és csendőrség is; mindezekért hálás köszönettel kell adoznunk Békics Gusztáv volt képviselő, miniszteri tanácsosnak, kinek közbenjárására mindehhez hozzájutottunk.

Aki ma erre jár, el sem tudja képzelni azt a pusztaságot, mely 1895-ben Budapesttől — Békásmegyeregig terült el. Aquincum mellett volt egy utkaparú ház és a csillaghegyi állomással szemben a Krámer-féle »Csillag«-csárda, amelytől Csillaghegy elnevezését nyerte. Az első települők közül ma már csak hatan élünk telepünkön. Mi lélekben

szobrot emelnünk elhalt érdemes társainknak, akik a Telep létesítése körül hervadhatatlan érdemeket szereztek. Ezzel zárhatnám is vizsgálómunkámat, melyek oly derűsek voltak, hisz akkor még nem viharzott át lelkünkön a világháború borzalma, a forradalmak

A csillaghegyi tisztviselő-telep villamosvilágításának keletkezése

Írta: Laszky Győző ny. h. Államtitkár

Hőszalomon egy szép villamos lámpa díszel, melynek talpazatán a következő vésett dedicatio olvasható: »Hálánk jeléül villamos világításunk megteremtőjének. Csillaghegy 1923.«

E dedicatiót olvasva meglepenelek éltetem a kezdettől fogva alkalmazott uccai villamos világításunk, hanem petróleumlámpák gyér világítása mellett voltunk kénytelenek tengődni és uccai világításunkat is petróleumlámpák szolgáltatták.

A csillaghegyi tisztviselőtelepgyűlés már kezdetül fogva alkalmazott uccai lámpákat és úgy a szükséges lámpaszlopokat, mint a lámpatesteket, a világító anyagot és a meggyújtó, eloltó és tisztogató alkalmazott díjazását saját csekély anyagi erejéből, az egyesületi tagdíjakból befolyó jövedelemből fedezte. Természetesen ezek az uccai lámpák éppen csak hogy elég világosságot árasztottak és bizony elkövetkeztek nagyon súlyos idők is, amikor az egyesület az uccai világítást egészen bezüntetni volt kénytelen, sőt az egyesületi tagok házi világításának ügyét is irodalma körébe kellett vonnia, mit úgy oldott meg, hogy koronként nagy átjárások és nehézségek árán egy-egy hordó petróleumot szerzett és azt az egyesület tagjai között fél sötétgyedlitenkénti adagokban osztotta szét. Ilyen körülmények között mindinkább felgyűlemlett a vágy egy állandó és megfelelő világítási lehetőség iránt és az egyesület évek hosszú során át experimentált, hogy a villamosvilágítás kérdését megoldja. E téren számos átvér merült fel, azonban egyik sem vezetett eredményre.

Eros lökést adott az ügynek a Budavideki villamosági Rt.-nak közelünkben, Szendrén történt keletkezése, azonban mennyi kálváriát kellett még járunk, míg végre világítási ügyünk a megvalósulás stádiumába eljutott.

A részvénytársasággal húzamos időn át tárgyaltunk, szigorú feltételi, súlyos kívánságai voltak, de a legnagyobb baj az volt, hogy a megvalósításhoz nem volt elég pénzünk. Folyton tárgyaltunk, minden lehetőséget megkíséreltünk, az alatt a kivételi lehetőség folyton drágult. Harcolnunk kellett, küzdünk kellett talán néhányan abban a helyzetben lettünk volna, hogy a villamos világítást megvalósítsuk, de nem állt ez a nagyobbik részre nézve.

Ekkor a telepgyűlés elhatározásra jutott, ugyanis kimondta a telep főucájában levő egyesületi házának eladását abból a célból, hogy a befolyandó összegből a villamos világítás meg legyen valósítható.

A helyzet anyagi oldalát ugyanis főképp az tettele sulyossá, hogy a közszéggel kötött szerződés értelmében a Budavideki nem volt köteles a telepet a hálózatba becsatolni, hanem a közszégtől a telepig jövő vezeték a telep a saját költségén volt köteles létesí-

és hazánk megcsonkítása, ha nem érezném szükségét megemlékezni a Kissing homokszátagáról, mely varázslatos módon alakult át Szaharából egy új, aszfaltos teleppé, melyet szívesen fogad a mi régi telepünk leányának s osztja meg vele nevét.

teni. Ez a csatlakozó hálózat a telepnek 17 millió koronájába került.

Vége számos ülésezés, helyszíni tárgyalások és nagy küzdelem után létesült a telepi villamossági hálózat és 1923. évi október 4-ike volt az a nap, amelyen telepünk házaiban kigyulladtak az első villanylámpák.

Minután a Békásmegyer és a telep közti távolságot a telepgyűlés saját anyagi erejéből áthidalta, ezáltal megadta a lehetőséget, hogy Csillaghegy egyéb területén is, az immár meglévő hálózatba egyformán és könnyen bekapcsolódjanak. Ez fokozatosan meg is történt.

Ami tehát nem sikerült annyi hosszú éven át, a telep alkotókészségéből megvalósult, illetve lehetővé vált.

És ha ma a villamos fény mellett ülünk iró vagy munkasztalunknál, szerény vacsoránk mellett, vagy a kályha melegénél, fel sem bírjuk fogni, hogyan voltunk képesek annyi éveken át egy gyéren világító, füstölő és büzös petróleumlámpa mellett leélni esteinket.

Bármely csekélynek látszódjék is ma a villamos világítás létesítésének ügye, mégis elvitáztatlan, hogy Csillaghegy új korszak küszöbét lépte át a villamos világítás megteremtésével.

Bárhá módunkban lenne Csillaghegyet más téren is modernébbé tenni. Hiányzik főleg még a vízvezeték és a csatornázás kérdésének megoldása is.

Eros a hitünk, hogy összetartással és egyetértéssel a még függő égető kérdéseket is sikerül megoldani, mert örök igazságot rejt magában Salustius mondása: »Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur«, vagyis szabadon visszadva magyarul: »Egyetértéssel kis dolgok is nagyra nőnek, míg szétházaszáll még a legnagyobbak is elpusztulnak.«

Kívánom, hogy Csillaghegy lakosait továbbra is az egyetértés és összetartás szellemen vezérelje, mert egyetértésben és összetartásban rejlik az erő és az eredmény.

„Attila“ strandfürdő

Békásmegyer és Budakalász között, jun. 1-től villamos megállással, két medencével, zárt kabinokkal kibővíve várja a fürdőző közönséget. **23%-os meleg forrásvíz** A fürdő vendéglőjében szolid árak mellett külön meleg ételek és hűsítő italok kaphatók. — Naponta zene és tánc.

Békásmegyer-Csillaghegy földtani alakulása

Irta: **Dr. Buttyás Gyula** m. kir. főadjunktus, a Polgári Kör v. alelnöke

Békásmegyer és Csillaghegy környéke földtanilag igen változatos felépítésű alacsony hegyvidék, a budai és pilisi hegyvidék keleti határát képezik. Földtani alakulása a felsőkrétakor és eocén-kor elejétől az oligocénen, pliocénen, diluviumon és alhuviumon keresztül a jelenkorig tartott. A föld keletkezésének második korában (mezozooskor) a triász sávjában a Pilis és Udahegyvidéket egy Békásmegyer egész területét is tenger borította el, melyből, először a dolomit és utóbb az u. n. dachstein mészkő rakódott le. A második végén (felsőkréta) az ó-harmadkor (eocén) elején a felső triászban lerakódott dolomitból és mészkőből álló tábla felomlott, amiközben bizonyos irányokban északra fordított és összelőrdözött. Ez összelőrdözés alkalmával egyes darabok a mélységbe süllyedtek, mások kiemelkedve maradtak. A kiemelkedő darabok, a hegyrögök: Pótorhegy, Tókahegy, a fennsík részok pedig modernizáltak, a modernizálás későbbi geológiai korszakokban fiatalabb üledékek töltötték ki. A fiatal harmadkorban (pliocén) javában működnek a hőforrások, az ebben feloldva lévő mésztartalom később lerakódott és ebből képződtek az édes vízi mészkövek, mésztűzók (Békásmegyeri kőbánya). Az édesvízi mészkő igen sajátosságos anyagban, hogy felette semmi képlet nem fordul elő, alatta

neogen csoport legalsó rétege az alsó vagy tengeri kék agyag terül el. Ilyen Békásmegyer örömi között fekszik, ezt találja itt hegyesücsön és hegyvidéken épp úgy, mint a völgy mélyében. Egészben véve tábla alakú, mely helyenként vastagabb vagy vékonyabb. Örömi felé vezető felülete hullámos, azért itt az édesvízi mészkő darabokra van töredező. A Békásmegyeri kőbánya nummulit mész, mely Nummulites laevigata, N. polygata és N. globulus nevű kővületeket tartalmaz. A dolomit fehér vagy szürkés, néha sárgás közet, erősen repedezett, néha darvát, tisztán hull szét, egyes részei szárukot tartalmaznak (Pótorhegy), melyet jelenleg utak kavicsosítására vagy sűrűpórnak használnak. A Duna csak a fiatalabb harmadkorban kezd kialakulni, de csak az Alluviumban állandóan, melynek horlálka kavics, homok, öntésiszap és fűtőhomok, ez képezi Békásmegyer-Csillaghegy alantabb fekvő részének talaját.

A Pilishegyesben létező és lezártó csapadékvíz a nagy mélységben felmelegszik és egyes helyre lenyúló nagyobb vetődések, hasadékok mentén a hidrosztatikai nyomás következtében ismét felszínre jut, így keletkezett a Csillaghegyi Árpád forrás és Attila forrás, valamint a többi budai hőforrások.

Békásmegyer-Csillaghegy Ipara és kereskedelme

Irta: **Urbanovics Alajos** diszműúru üzem tulajdonos, a Csillaghegyi Iparoskör elnöke, a Polgári Kör alelnöke

Nagyvárad püspöke, az 1886-ban elhunyt Ipolyi Arnold mondja egyik művelődés-történeti értekezésében, hogy az Ipartestületek, Céhek és egyéb ily kereskedelmi és ipari társulatok alakulása legalább oly koraszakos ténynek képez a népek történetében, mint akár a népvándorlás, keresztshadjáratok, akár a politikai hadjáratok és mozgalmak.

Ez a megállapítás azóta már átment a köztudatba és senki sem vonja kétségbe, hogy az emberiség kultúrája az ipar fejlődésének mesgyéjén nőtt nagygyá. A történelem azt mutatja, hogy a városok nagyra fejlődési első sorban az iparosok és kereskedők voltak. Ezt tapasztaljuk Csillaghegy kialakulásánál is. A mezőgazdasági jellegű anyaközség mai fejlettségét két évszázad alatt érte el, a hivatalnokok által alapított Tisztviselői telepnek már csak négy évtized kellett ehhez, a legromosabb körülmények között, rengeteg akadály és magárfagyatottság mellett is nem egészen két évtized alatt a legnagyobb eredményt produkálta. Elismerjük azt, hogy nagy része volt ebben fűrdőinknek, gyárainknak is, de a legnagyobb érdem mégis azé az iparos és kereskedő társadalomé, a mely, ahol csak megjelenik, mindenütt rendez, alakít a legvárabb homokszivatagon is virágzó életet terem.

Csillaghegy kisingi részét leginkább iparosok és kereskedők lakják. Ezt tükrözi vissza társadalmi élete, így maga a Polgári Kör is, melynek legnagyobb részét ők a fenntartó oszlopai s ők adják meg annak jellegét. Még teljesebb mértékben áll ez Iparoskörünk, mely 1931-ben alakult és az előbbinek fiatal testvérhajtása. Iparostársaink jobb időkben megtakarított tőkéiket ide invesztálva vetették meg alapját az itteni kultúrának s értéket jelentő ipari berendezésekkel, gyakorlati képzettségeikkel a község belső erejét nagyban növelik s a további fejlődés-

hez szükséges szaktudást és munkaerőt szolgáltatva, községünket sok tekintetben függetleníti a fővárostól. Ma már a legtöbb tényező, amely az építéshez és az élet kényelmesebbé tételéhez szükséges, megtalálható itt.

Nagyobbábitási gyár három van a községben: két nagy téglagyár és egy textilgyár, azonkívül palagyár, egy országos hírdásványüzem, egy jéggyár, három szikvízüzem, 8 faterlep, 3 villamos erőre berendezett asztalosüzem, 1 szintén villamoserővel

Építkezések — községrendezés

Irta: **makkosheteyi Hetey Géza** községi építési szakértő, a Polgári Kör titkára

A Csillaghegyi Polgári Kör vezetőségétől feladást kaptam arra nézve, hogy az itteni építkezések fejlődéséről és a község tervbevetett rendezéséről a Kör jubileuma alkalmával írjak valamit. Szívesen teszek eleget eme feladatnak, hogy az itt elültölt 12 év alatt tapasztalataimról beszámoljak.

Közzem a statisztikával: A kommuna előtt, alatt és után a bódé építkezésektől elektívto alig épült néhány valamire való ház egészen 1921-ig. 1922. évben már szórányosan kezdődött az építkezés és ebben az évben már épült vagy tíz darab. 1923-24-ben már 50 db-ot okkor létesült az új utak legnagyobb része. 1925-ben már 80 darab 1923 évtől kezdve a faluval együtt már 100 db-ot és 1927. évtől már váltakozva 150 darabtól 200 db-ig 1928-1931-ig volt olyan évünk, mely 250 db-ot házát eredményezett.

Jelenleg községünkben 1800 ház van. Ebből a statisztikából is látható, Békásmegyer Csillaghegy fejlődése.

Orsiai s részben jóvátehetetlen hiba az, hogy a nagy fejlődést előre nem lehetett látni, vagyis jobban mondván, hogy idejében nem gondoskodtak az illetékesek az egész község rendezése parcellázásáról eszlett vagy 20-30 évvel. De viszont ki gondolhatott arra, hogy a mi községünk ilyen rohamosan fog fejlődni, mert ebből állott elő az, hogy most egyes nagyobb részek csak öt-kezesben kerülhettek rendszeres parcellázás alá, de már lassan ennek is vége, mert már nagyobb beépítetlen komplexumok alig vannak.

dolgozó diszműúru üzem stb.

Onálló iparos cca 150 van a községben, akik átlag 120 segédet foglalkoztatnak. s évente 20-25 tanuló szabaditanak fel. Az építőipar legteljesebben van képviselve, de majdnem minden szakmabeli foglalkozás megtalálható itt már, melyek a legkényesebbi izlést is kielégítik. Ugyanez áll kereskedőinkre is. Ritka az a cikk, amelyért Budára kell menni. Nagy változást idézett elő e tekintetben a múlt évben létesült piacunk, mely hetenként három napon, kedden, pénteken és vasárnap zöldségpiac, kedden és pénteken pedig azonkívül kfrakodópiac is. Aldásosnak bizonyult ez a helybeliekre, akiket nagy utaktól és költségektől kímél meg, de a környéki bel termelőkre is, akik a közelükben egy nagy felvevő piacot nyertek, ahol terményeiket jól értékesíthetik. A minden szakmabeli elárúsítóknak és a vevőknek száma hirtelen nőtt. A nagy idegenforgalomnak megfelelőleg 28 állandó koremsa és vendéglő van, de van több cukrászda, falatozó, tejivó stb. Az állandó szórakozó helyek közt a Csillag mozgó kell megemlítenem.

Az igazság kedvéért el kell ismernünk, hogy iparosságunk nagyban előmozdította ugyan a fejlődést, de mindinkább előnyeit is látja annak. Mindig kevesebben kényeszerülnek arra, hogy a fővárosiaknak dolgozzanak és idejük nagy részét utazgatással töltik. De a nagyobbik rész ettől a teheről még sem mentesült, mert községünk még nem elég erős ahhoz, hogy valamennyi iparosunkat eltarthat. Sok iparos, kereskedő lakosunknak bent van a műhelye vagy üzlete és még többben nagy cégeknek alkalmazottai.

Hazájukat, otthonukat, családjukat szerető polgárok ők, akik még a mai nehéz világban sem tagadják meg soha áldozatkészségüket s úgy az egyházi, mint a társadalmi mozgalmakban tevékeny részt vesznek s testvéries érzéssel, szép hármónálban dolgoznak gazdáinkkal, és hivatalnokainkkal karöltve községünk naggyátételéért.

Mi a jövő programja? 1.) A Mátyás Király ut megkezdésénél a Dunáig eredeti szélességben, járdával ellátva, szípen befűtve. 2.) A Dunapart rendezése, feltöltése, szintén befűtve, sőtánná kiképezve. 3.) A régi társ Bivalyos erdőből egy kis emléktárgyat megtartása. 4.) A Kortárs folytatása olyképen, a hegyre felvezető uca végén, a hegytől egy kis fűcsoporthal határolt kilátó létesítése, honnan a Duna környéke és festői szépségű vidékünk áttekinthető legyen. Az elsoroltak s az Árpád és Attila fürdők szépségükkel, látnivalóikkal együtt teljessé tennék üdülő-telepünket. 5.) Az összes utcáknak rendezése, járdával, közvilágítási lámpákkal való ellátása, fűtése. 7.) A Nádási utnak, a régi Királyok útjának, Szontendre felé való kiépítése. 8.) Legelőbb kellett volna említenem, az új községkiszát és a jegyzői lakot, amelyeknek nagyvonalú terve közén van, az erre a célra szolgáló 1,700-nál többek az ország ut mentén, a község középpontjában már a község tulajdonát képező s fedezetül szolgál az építkezéshez az 5 holdas Bika rét értékesítés alatt álló parcelláival.

Községünknek ez a része olte negyednek ígérkezik, mert parcellázása egy nagy komplexumból, egységes elvek szerint történt, s már árkolva, gyalogutakkal ellátva fűtve körül eladára. Ezen most kezdődő munkálatokat Kerékgyártó István községmérnök vezeti. Az egyes parcellák nagysága cca 100 négyzetl. Ára ötenként 25 pengő és 2 évi részletfizetést kapha-

tók. 9.) Hatalashatalán teremdnék egy új elemi iskola és ovoda építése is, mert az ovó és tanítótelek gyermekeiket a meglévő három iskola és egy ovoda helyiségében elhelyezni már nem tudjuk. 10.) Középsőben áll községünk második és tisztán Csillaghegy részére szolgáló töltő-üzemeltetésének megépítése is, szintén az országut mentén, de a községnek egy másik kisebb töltő-üzemeltetésének megépítése is az inóv akció körében, munkanélküli munkásokkal. 12.) De mindezeket meg kellene előznie egy községi mérnöki állás megszervezésének.

Jövőbeli programunk egyelőre ez, de még ez is csak abban az ütemben tudjuk majd megvalósítani, ahogy az anyagi körülmények engednek.

A Dunapart

S. B.

A Római-fürdői hajóállomástól alig 150–200 lépésnyire véget ér Budapest határa s folytatásaképpen a Dunapartnak békásmegyeri, illetve csillaghegyi szakasza következik. Épen az 1656-os kilométerkönel. Nem sokan lehetnek azonban, akik tudják, hogy hol van ez a határ a Dunaparton Budapest és Békásmegyer között, mert annak megjelöléséről semmiféle gondoskodás nem történt. Ennek a partszakasznak hossza mintegy 2 km. és hivatalos neve: Kossuth Lajos üdülőpart.

A Dunának egyik legszebb részlete az, mely itt a szemlélő elé tárul. Széles, tengerszerű kiképződése, lassan hömpölygő folyása, lajkás, sóderecs partja egyenest a vízi sportokra képesítik. Fürdeni és evezni kitűnő hely ez egyaránt. Mégis alig 10–15 éve, hogy felkarolták. Fejlesztése ezennel teljesen egybeesik és párhuzamos a vízi sportok fejlődésével.

15–20 évvel ezelőtt az egész part sűrű cserjékkel és fűzfákkal volt borítva. Az élet első jele volt a parton a Tüzes csárda, megnyitása, ahová kizárólag csak halászkok és evezősök jártak. Persze regattisták, mert vad-evezősök akkor még nem léteztek.

Nemsokára kiépítették a kötőort, ahol az Újlaki téglagyár kő és téglatermékeit rakták be az áruszállókba. Igaz, hogy ezzel a móddal teljesen elszaporították az alatta levő partszakaszt, de akkoriban ezzel senki sem törődött. Annál többen keseregtek azonban miatta ma az ottani telektulajdonosok, mert még csak indokolni sem lehet többé annak fenntartását, amennyiben a kőbánya leállt, a szállítás megszűnt és így rakodó mólóra sincs többé szükség.

Megépült azután a Hankovics villa s ezzel kultúra kezdődött a parton.

A kommunizmus visszaesést hozott. A Dunapart összes fát kipusztították. Az Országos Kaszinó telkét strandfürdő építése címén felhúzták.

A kommunizmus után már tömegesen keresték fel a fürdőzők a partokat, akik szabadban öltözve-vetkőzve élvezték a part nagyszerű homokját.

1921-ben megtörtént már ennek üzleti kihasználása is, amennyiben Haluskay Sándor főmérnök megépítette a ma is virágzó Dunastrandot. Mellette létesült ugyanakkor dr. Smoling Béla bérsonaküzeme.

A következő esztendőben kezdik emlégetni, hogy a kötőorton túl nagyszerű tejet árusít egy néni. Nevét nem igen tudták megjegyezni az evezősök, elnevezték hát röviden csak »nap-néni«-nek.

Ekkortájt jelent meg a parton jellegzetes burkalapjában Aladár bácsi is. Kiss Aladár nyug. miniszteri főszámtanácsos, aki az Országos Kaszinó telkének óriási növényi napraforgói között ruhamegőrző üzemet létesített. Mindenki ismerte s így forgalma napról-napra növekedett.

1924-ben épült az első nagyszabású csónakgarázs. Ezt dr. Smoling Béla építtette a part kezdetére, vagyis a Kalász-ut sarkára.

Követte ezt 1925-ben a Leszkóczy és Papp csónakház. Majd 1926-ban a Rieder »Hattyu« csónakháza és Henk Odón »Csuka« csónakháza.

Ekkor már megindult a villaépítkezés is a parton. A telkek ára is elkezdett emelkedni. A 9–10 pengős telkekre már 20 pengőt is fizetnek négyszögölenként. Az építkezések közül elsőnek János műszaki tanácsos remek emeletes villáját, a »Jánosházat« kell megemlítenünk.

Majd Tary Endre főmérnök emeletes épületét, a Haraplak csárdát.

Nem sokkal később létesült a Nap-néni és a Haraplak csárda között külföldi mintára a »Tungsram« munkás üdülő, ahol nyaranta több száz munkásalád szívia tele magát friss dunai levegővel. Ez a telep szinte mintaserűnk mondható. Partja is teljesen ki van építve és lakói részére külön motoros átkelő kompjáratok szolgálnak.

Annál mostohább közlekedési ellátásban részesül azután a part többi része. Sőt teljességgel azt mondhatnánk, hogy a Dunapart ezen szakaszának semmiféle közlekedése sincsen. De még csak utja sincs, melyen közlekedni lehetne.

Szinte esodálatos, hogy mégis egyre fejlődik. Épül ez a part, mintha mindenki megépítene itt a fennemnyel.

Igaz, hogy két nagy parcellázás volt a közelmúltban s ez is igen sokat emelt a part forgalmán. Az egyik a Perger-féle 5000 négyszögöles telektömb volt, melyet 1930-ban parcellázott fel a Postás takarékszövetkezet, a másik az Országos Kaszinó ugyancsak 5000 négyszögöles területe volt, melyet ugyancsak az előbb említett pénzintézet parcellázott fel 1931. telén. Mindkét területen szép, széles ut hasított merőlegesen a Dunára s ezeken ömlik most már a nép nyári vasárnapokon le a Duna hős hullámaihoz. Ilyen, a Dunára vezető utakra már réggen nagy szükség lett volna s így valóban közszükségletet elégített ki a Postatakarék és hitelszövetkezet ennek a két utnak a megnyitásával.

Erre viszont ismét feljebb mentek a telkekárak úgy, hogy ma dunaparti telek négyszögölcért 35–40 P. árat is elérnek.

Az épületek is egyre rendezesebbek, szebbek s nagyobb arányúak, melyek ujjban ide kerülnek, ami tagadhatatlanul jórészt Hettyey Géza főmérnök érdeme. Mindegyiken tültes azonban az Országos Központi Hitelszövetkezet sportegyletének hatalmas weekend palotája és csónakháza, mely az idén épült fel a Leszkóczy csónakház mellé. Ennek megteremtéséhez a sportegylet sokoldalúságára volt szükség, mely végre is megfogta a maga gyümölcsét.

Éppen szembe az OKH-val épül most ismét egy weekendpalota, mely az Esti Kurir tisztviselőinek fog üdülőhelyül szolgálni és a Tenyész Vágó műépítész nevére írtelve hinniuk kell, hogy ez is díszre lesz a Dunaparton.

Messze fent, egészen a Haraplak csárda és a Tungsram üdülő között vonja magára

figyelmünket ismét egy építkezés. A Fonciere Biztosító intézet üdülőtelepének építkezése, mely után már alig marad majd beépítetlen terület.

Lefoglalják még a part nagy részét a különféle büffék, vendéglők és tejivók, melyek végnélkül sorakoznak egymás mellett végig az egész parton.

Anyagi részét tekintve a fejlődésnek, meg lehet állapítani, hogy igen tekintélyesen megnövekedett Békásmegyer adóbevétel is, mert míg 15 évvel ezelőtt csak egy helyiségben gyakoroltak italmérést, (a Füzes csárdában, addig ma 14 helyiségben adóznak italmérés után. S míg 9 évvel ezelőtt egyetlen csónakgarázs sem volt a Duna jobbpartján, addig ma 7 csónakgarázs jövedelme után szed adót a község. Érdekes azonban itt megjegyezni, hogy ezen vállalatok közül egy sincs Békásmegyer németajkú öslakosainak kezén, nyilvánvalóan azért, mert ők még idegenkednek a vízisportoktól, hiányzik náluk a hozzáférés, másrészt nem szeretik a kockázattal járó vállalkozásokat.

A vízi sportokban még ma sem vesznek részt a Dunavidéki Evezős Társaság 1926. óta rendezte evezős versenyeit a Békásmegyeri part előtti Dunaszakaszon, melyekben mindenki részt vehet, a mai napig azonban ezekre a versenyekre soha egyetlen névezés sem érkezett éppen Békásmegyer öslakossága részéről.

A közérdekű igények határozottabb kiéleltése céljából a Dunapart telek és villa tulajdonosaiból egyesület alakult 1931-ben. Kossuth Lajos Dunaparti üdülőtelep Egyesület emennek elnöke dr. Miklós Ferenc főv. törv. biz. tag és az ő kitűnő vezetése alatt megindult a fejlesztés első fellete, a rendezettség, mely elsősorban a Dunapart egységes beállításában és strand-sétányának kiépítésében nyilvánult meg.

Természetesen mindezzel nem adtuk meg a Dunapart hü rajzát, mert annak legjellegzetesebb tényezője éppen maga a rettentés lömeg, mely oda üdülni jár. Hiszen ha számbavesszük, hogy a csónakházak 300–400 csónakállománya egymagában 1–2000 személyt jelent, melyhez az üdülőtelepek 4000–5000 főnyi létszámát is kell vennünk, s megállapíthatjuk, hogy a fürdőzők is vannak vasárnaponként 2–3 ezren s végül a vendéglők látogatottait is külön 1–2 ezerre becsüljük, akkor kiderül, hogy szép időben, vasárnap a Dunapart 10–12 ezer embert fogalmaz. Valószínű, hogy ebből a forgalomból a község bevételei is növekednek s így meg van a remény rá, hogy viszont a község sem fog a jövőben idegenkedni attól, hogy méltányos keretű között a Dunapart közérdekű intézményeinek (világítás, tüzoltóság) céljaira valamelyes áldozatokat hozzon.

Összehasonlítva ezek után a mai Dunapartot a 15 év előttivel, igen érdekes és tanulságos képet nyerünk. Azt látjuk, tudni illik, hogy itt magyarországi fejlődés van folyamatban, melynek irányát a főváros lakosságának magatartása adja meg. Azt is látjuk, hogy ennek a területnek igazgatása, kormányzása viszonylag könnyű, mert lakosságának javarésze fő, vagy középispolát végezt, így nagy a kulturája, továbbá lakossága az évek csak kis részében tartózkodik helyben úgy, hogy kevés adminisztrációt igényel s végül, hogy lakossága belátó és kisigényű, mert panaszt alig hallani tőlük, noha látják, hogy a befizetett adókból többet is áldozhatnának ennek a résznek utálkozására és világitására.

A Csillaghegyi Polgári Kör története

Irla: **dr. Martiny László** ügyvéd, a Polgári Kör alelnöke

Egyesülnünk 1912. március havában alakult. Elszere hirta az akkor beépülni kezdő Kíassing-puszta élniárása, amely egy táhorba kényeztető akkori kővő lakóit és teletakajdonosait hogy egyesült erővel megtoromlás' tükükön az állandó ittlakóinak a továbbfejlesztésnek legelőmibb feltételeit. Első tisztikra a követvekezőköl állott:

Elnökök: Hajas Mihály
Alnökök: Nebl Antal, Krösz Gusztáv,
Titkár: Villányi János,
Jegyzők: ifj. Kalmár János, Tóth István,
Pénztáros: Takács Károly,
Ellenőr: Hancsch János,
Gazda: Csápoly Lajos.

Ittelyesék az első időben a Szantner-főző vendéglő külön szobájába. A Kör jegelőző ténykedése volt, hogy vezelőző memorandummal fordultak. Példásmegyer vezelőző előjárásokhoz és alkalmi Késing puzsala utának rendezése, poltrórum lámpák felállítását, iskolai létesítmények a helyes és tervszerű parcellázás keresztülvételét körösk. Erdemőnt nem őrötek el, csak igézetek kaptak a Vasmű-utca (mai Mátyás Király-ut) gyöközjőirőnk kiépítésére. Majd a posta és távirdu igazgatóságához fordultak, kérdésükkel, kérve, hogy a postaküldemények a Késing-puzsuzán is kézbesüljenek. Körömjűzőnk erdemőntem is, hogy ezt a feladatot az illetőnek a római fürdő postájúgnyűsögre bízták. (Végrehajtva azonban nem igen lűk.)

Egy másik bondványukkal a Hóv. igazgató-sághoz fordultak, kérve, az addigi falódé helyét rovides várótermet és Csillaghegy részére külön kocsikat. Kérelmük ha nem is azonnal, de mégis teljesült. Eljártak a Betegsegélyző pénzárnál is, hogy egyik tagjukat dr. László Tibort nevezze ki kerületi orvosá, mert a közönségi orvos, Nagy Ottó aggrora miatti (80 éves volt) nem tudott Csillaghegyre látni.

Az akció sikerrel is járt volna, de dr. László időközben meghalt és így ismét csak orvos nélkül maradtak. Alapszabályát a belügyminiszter 1912. április 24-én hagyta jóvá. Első nyilvános alakuló ünnepséget 1912 június 9-án tartotta. Második helyiége az országban menti Hayn Dező főle kévéhez nagy szorjában volt, ahonnan az év végén ismét visszatérték a Szautner-féle helyiségebe. Ugyanezen év novemberében felválták az az első küldetmel azért, hogy a közegészségügyben képviselhetn jussanak, de sajnos feljölük Nébel Antal, dacára annak, hogy a Kissing- a pusztá 45 vállaszójának 35 leandot szavazata ellenére összesen 101 szavazatot kapott, még sem jutottak be.

Első rendes beszámoló közgyűlést 1913. január 5-én tartotta. Ekkor a tisztségkarba a megmaradt elnökök mellé alelnököknek Schwankó János és Almási Mánó választották meg. Az akkori választmányi tagok közül Körötnöknek még ma is tagjai: Hanósch János, Miltz András, Pasinszky József, Schwankó János, Sramkó Gyula és Villányi János. A tagok száma 105 volt.

Az év elején, minthogy a községtől semmi szükségletet nem kaptak, összefogással, saját erőből elkészítették egy alkalom gyalogutat a Vasút utcaában és a mai Árpád utat. Majd a Tisziviselő Telep egyesülettel együtt, stárgárdák illetékes helyeire a telepi iskola kibővítését, vagy új iskola felállítását. Kimutatták, hogy 245 tankötelező vár erre. Ezek egy része a Római földbe, másik része pedig az Árpádtelpra jár iskolába. 6 miután kérelmeik meghallgatására nem találtak, kiadták a jelszót, hogy Csallaghegy—Kissing terekedjen Bekásmegyertől elszakadni és önálló községgé alakulni. Ennek előkészítésére 1913. aug. 3-án bizottságot küldtek ki. Elhatározták azt is, hogy a belügyminiszertől kérik fogják a Kissing elnevezésnek Új-Budára való változtatását. Ugyanízzák ennek a felépítésnek valami eredménye mégis volt, mert nem sokára a községi képviselőtestület egy új iskolára feltek ajánl fel. A Kőr, hogy a közigyekben nagyobb anyfal tudjon fellépni, szövetségét keres. Elsősorban a Tisziv. teleppel önjátja a szorosabb együttműködést, másodszor pedig szívesen veszi a Kissing déli részén szintén közlekedéskénységet kifejtő Rómatalva asztaltársaság tag-

jainak közeledését. Majd megállapodást köt velük, mire ezek testiletleg beolvadnak a Polgári Körbe.

Az 1914. március 8-iki közgyűlésen előlévő Zádor Sándor p. ú. min. azmtantámaszt válasszák meg. Ugyanazon évben, május közepén a Kör ismét helyiséget változtat és kibővíti Veszely Gyula országgy. mellett helyiségét át átvéve elv 100 koronát ill. már a Kör saját tulajdonra rendezkedik be és jalmárst folytat. Csupa maga a házgazda: Vincze. Ismét az előjáróhoz fordulnak és kéri az orvosi lakást, valamint a gyógyszerárának a község központjába helyezését. Minthogy közelről külföldiekben sajnos is volt szátságát, elfogadják a Rubájk szerkesztésében megjelölt „Pilisgyökere” című helyi lap felajánlót szolgálatait. A Kisnép fásítását sürgették s elcsüggedtnek. Közben azonban kiérték a hádnru, amely megboldos és majdnem egészen megszűntette a Kör működését. Legalább a gyözkönyv szerint 1914 július 19-én az utolsó érdemleges választmányi ülés. Utána több üzi szünet következett. A hábnru végzéssel 1918. dec. közepén kiírtak lettek egy közgyűlés megtartására a Bayzer-féle vendéglőben (mai Karnavál-völ), de az határozatképülés miatt nem volt megtartható. 1919. jan. 19-én azonban mégis megtaratták, még pedig a Tiszvársly Tisap Kasznájában és azon, minthogy sem az elnök, sem a titkár nem jelenek meg, Villányi János, akkori pénzárnok előlévő. A jelenlevő 18 tag ekkor, a változott viszonyokra való tekintettel kimondotta a Kör megszűnését és működésének albulagysáat.

Több, mint kilenc évi szünetelés után, 1923. augusztus 10-én, a Kőr ismét feléledt, működését újra megkezdte régi, még érvényben maradt alapszabályai alapján. Nagybán arányai tekintetében tulajdonképpen eltűnt az időtől "székesbíró". A fenti napon tartott közgyűlésben, melyben a korábbi tisztelet Ur. Lőrincz János (előtte: he. elnöknek) új atyján Martiny László (m. kir. p. d. sz. n. v. f. n. v. elnöknek) Hancsik Papp Dezso községségi főjegyző és Hancsik János p. d. községi vésztörő, ügyvezető alelnökekné pdig Hüller Gusztáv malomtisztviselő választották meg. Holnapkor ekkor a Rákóczi utcában lévő s. ház. Rékányé tulajdonát képező Központi Vendéglő volt. Közérdekű munkásságukat most is azzal kötik, hogy az előjárásigleti szabályszerűségeket, házassági, utazásrendezési, feladati és a rendszertelen építkezések megrendezésfeladásait, s. g. szigetelt. Tiltakoztak a Hov. tarifaemelés ellen és közszereplésük által dr. Almásy László országgyűlési képviselőnk útján a kereskedelmiügyi miniszterhez fordultak, a járások gyakorlati bevétele, a tarifa leaszálítása és a várhelyesítés kibővítése érdekében. A Római fűrdő telep felújítására állást foglalnak a Borszárkai Csillaghegyi való kivételével mellett. Keresztényültek a Hévénél a Mátészalka királyi utat öklönlenték nagy és roszkalg szorossámból eltávolítását. Illetékesen helyen a postai közbeszólás megújítását körbevezették. Felfelek az előjárásigleti a Darnaján utca homokjának tulajdonság és a forgalmat veszélyeztető kilyánzására ellen és a közérdekű megakadályoztak az Árpád-fürdő előtti régi utvenának a fűrdő részéről áthaladt bevételeit. Előszörileg hat rájuk, hogy az oly régi közérdekű útjól s. g. iskola még mindig nem valószínűsített meg, s ennek dacára gyermekek a főváros római fűrdő iskolájából ki vannak zárva. Általában véve az előjárásigleti és képviselőidőlettel részéről velük szemben megnyilvánuló közönyt állapítanak meg és azt, hogy sem kérelmek, sem panaszok nem látnak meghallgatásra. Egyetlen képviselőnk a községségi-társaságban Hüller Gusztáv, érdekeiket nem képes megvédeni. Ennek folytán ismét feléledt és napirendre kerül a kilónálási eszmény, melyhez most az előző évekhez képest sokkal nagyobb erővel figyelmeztet hivatkozott az országgyűlési képviselő támogatását is igénybe véve, az alapszabály vizsgálat fel. Ott azonban azt a felvilágosítást nyerik, hogy ez, a nehézség gazdasági viszonyok folytán, veszélyes mindezt különvált főrré néve és így elhagy a felsőbb jóváhagyás nem re-

mellette. Avilanyvilágiasít bevezetését érdekében széleskörű akciókat indítottak. Először is kiküldönek egy hetes bizottságot, melynek tagjai: György Lajos, Hutfless Gusztáv, dr. Butajás Gyula, Benkő József, Hajós Mihály, Hanesch János és Miltz János. Ezek tárgyalnak a Buda-
vidéki Vilanossági Rt. igazgatóval, de egyúttal a tagok támogatásai mellett hízról házra járva ügyekeznek fozsajárulókat is szerezni, akik a társaság által előt nagy összegben megállapított költségeket összeadják. Kikaró munkájukat siker koronázta és 1924. Karácsony estőjén ki-
gyulladtak a lakások és ütelhelyiségek lámpái. Ugyanazon éjszakán elhgyva a Központi De-
legátó, a Mátyás király uti és Árpád uti sark-
lő épületben két helyiségot ábróltek hárommal szorzóssal. Az ott lévő lakóknek kelési és szegot fizetnek, a lakást átalakítják és beol-
roszák, mely kiadások összesen 1600 P-t, akkor 20 milliót tettek ki. Sokba került, de jól érezték magukat benne, mert a saját otthonukban vol-
tak. Blau Vilmosól és másoktól kapott köny-
vekkel megajlótták a könyvtárt. A Kímé-
telép részére kővetkötözték az eleinto igen gyé-
kös közvilágítást. A lámpák az ő utbaigazgatónál nyertek elhelyezést. Hajós Mihály ny. el. lak-
igazgató vezetésevel bizottságot küldtek ki,
amely a névtelen uocákban nevet adott, s a roszházgázú, vagy semmit sem jelentő uc-
neveket történelmi személy vagy irrodant hely-
ségnevekre változtatta és azokat térkép ki-
sérőten jóváhagyás végett a képviselőtestület-
ot terjesztelte. Hajós különben még azzal is
megtérőző volt az előjárásúkat, hogy az 1919
— 1921 közötti időről elkészítette a telep népe-
ségi statisztikáját. Emellett kulturális lovány-
ságot is feljeltek ki, többek közt hazafias ün-
nepélyek rendezésével. — Nofth tagtárs indit-
ványára behatán foglalkoztak egy temetőszel
segélygyölöt készítésének gondolatával, de ez
adóra, annak, hogy 280-an jelentkezők fol-
vételre, bizonyos akadályok miatt még sem va-
lósították meg. Az 1925. ővi júlis 19-iki köz-
gyűlés édesayám, Martiny elnök lemondása
folytán elnöknek Karádi Győző gimn. igazgató,
alelnöknek dr. Butajás Gyulát és id. Sopry
János, Titkárnak pedig Tóth Istvánt választ-
tolt. A részben megújított létszék ugyanolyan
burgajommal folytatta küzdelmét telepünk ren-
dezéséért, mint előző. Nagy hiányát érezték a
helyi szónokok is, ezért Hajós Mihály a «Csillag-
gyűgy»-e lap megindítására szánta magát, amely
azonban csak néhány hónapig szolgált a köz-
érdeket és megszűnt. A nagy örömmel látottot
saját otthon sem bizonyult elég kényelmesnek.
Nagyobb összejövetelekro nom volt meg a beto-
gató képessége s fenntartása mindamellett előt
nagy terhet jelentett a Körre néze. Ezért Huf-
less ügyvezető a Rékásy vendéglőbe való víz-
szárlóüzet szorgalmazta. Minthogy azonban to-
kéntélyes száma ellenőz lámadtak, az 1926. ővi
júmár 24-iki közgyűlés előt vitte az ügyet,
amelyen a többség az indítványt elvetelte.
Miro Hutfless lemondott és az ekkor történt
részbeni tisztújítás során Martiny László volt
elnök, a Kör feltámasztására és hervadásulán
érdemelt elismeréseképen díszelnékké, Aulfenborg
János pedig alelnökké választották meg. Su-
lyosabbi következményo lett azonban azon köz-
gyűlési határozatnak azzal, hogy a Hutfless ügy-
vezetővel együtt szoridatást vállalt minőség
50 tag, kitépett a Körből. Sajnátlós és káros
vol ez nemcsak a Köröt, de Csillaggyűgy egész
társadalmára néze, mert két táborra szakad-
va azt, egy időre akcióképtelenné tette. Az
1926. ővi április hav közgyűlést Karádi Győző
lemondása folytán, akik az többi személyeske-
dés elkövetőimellett, elnöknek Aulfenborg
János székesfővárosi fozsakerékedelmi iktólat
igazgatót, alelnöknek pedig Papp Dező közgyű-
főgyűzőt és Bajkó Elemér p. ő. min. számv.
tanácsost választotta meg.

A Körönc egy harmadik korszáka vette kezdetét. Előz leendőjök volt az anyagi bajokra rendezni és azután, híven a Kőr hagyományához, a községi ügyeket előbbre vinni. Hívesen tiltakoztak a személytelen parancsokéik, kis parancsok és szűk útszék kőestése ellen. Kocsik, kerékpárok, gyalogutakon való közlekedésüknek ellátását sürgettek. Állandó napirenden tartották a járdapótlás, posztványfelöltés és közműglátás ügyét. Közben az utcákat bűzszagokkal béjvára, több ucon házszámoknál elvezetők és

a kieszárolt uoca és házszámablakait elhelyezték. Kioszárolták a közvilágítási lámpák szarporítását is. Az 1927. év elején lakarkésszoprotot alakított. Felruházták havasán viszont két nagy ünnepélyt rendezett Körünk. Abból az alkalomból, hogy Mezőcsy Elek nyug. pénzügyi főtanácsos ur, választmányunknak nagy tiszteletben álló tagja, megajándékozta Körünket szeretett képviselőnknek, dr. Almásy László urnak, általa megfestetett művészi kivitelű portréjával, az Árpád-fürdő vendéglőjének nagytornáiban 12-én ünnepot tartottunk és az ünnepot, valamint Pekár Gyula nyug. miniszter ur és számos képviselő, valamint az ünnepi közönség sokasága előtt lepleztük a képet. Másik ünnepélyünk ugyanezen hó 20-án volt saját helyiségünkben, amikor több kör tagjának ajándéka képen átvettük és áttámasztás nagy lelkesedéssel mellett lepleztük jó pályánkat, a Kör díszelnökének, itteni festőművészünk Kinkpa Perono által előállított élethű nagy arcképet.

Az 1927. évi április hó 18-iki közgyűlésen az elhunyt Papp Dezső, alelnök helyébe Böttkös Bálint főjegyző választott meg. Ugyanezen közgyűlés Bajáky alelnök javdítványára állást foglalt a székház építés mellett és erre a célra, egy megfelelő telek vételeit határozta el. A szükséges vételárát 50-100 pengő részjegyzéssel fizették elő. Egyben elhatározták az alapszabályok módosítását is. Ugyanezen évben mozgalmat indít Körünk és közadakozásból megépült a Damjanich uca folytatásként egy a réten az Epp és Fekete gyárig vezető rendkívül nagy fontossággal bíró gyalogutat és az érteket ingatlanulajdonosok bevonásával kieszárolt ott egy új uccának megnyitását.

Körünk az 1927. év októberében elhagyja addig birtolt helyiségét és a Völg-Mó táborrembe költözik. A tágas és impozáns terem alkalmas, nyújt arra, hogy régi törvények megvalósítsuk s egy rendkívül szilárd színpadot építve és drapériákkal, valamint a szükséges díszletekkel felszerelve, megkezdjük műkedvelői előadásaink tartását. Az irányítást Bajáky alelnök vezette. Színpadi rendezésünk időrendben: Szórá István, Skutéry Béla és Henus Endre voltak. Legkövetkező szereplőink a fentiekben kívül még ifj. Binsák István, Miltz Endre és Mancs Varga Mimi, Kiss Ily, Jánosár Olga, Stefanits Juci és Mancs Ifj. Binsák azonnalkül jól összeállított, zenekarunknak is vezetője volt. Első előadásunkat okt. 23-án tartottuk s azután hosszú időn keresztül csaknem havonként, leggyakrabban szombati naponként előtt. Píntáságunk kedvéért bálakat, táncmulatságokat is rendeztünk. 1927. év szeptember hó 7-én vettünk egy 196 négyzetméteres telket 2000 pengőért. Ugyanezen év decemberében, a 11-ik közgyűlésünkön, Csillaghegy részéről a Körrel állított felöltöket s 12 tagjával, kik részint, mint képviselőtestületi tagok, részben mint önkéntesek választottak meg, bevonult a közgyűlésbe. Ez a körülmény, telepünk fejlődésénél már éreztette hatását. Lassan sor került a posolyák betöltésére. Az 1928. évi április hó 15-iki közgyűlésünkön Böttkös főjegyző társelnöknek, Lörincz János alelnöknek, Somogyi Mihály pedig tükárnak választott meg. 1929-ben kivijük Csillaghegy részére a ma-kadám utat és az aszfaltot, később pedig a nyári portalanítást. Az előjárás kör helyiségünkben hetenként kétszer adószedő és közigazgatási napot tartott. Ugyanitt tartotta a népművelési előadásokat is. Ejjelőri állás szerkesztett Csillaghegy részére. Komoly kísérletek folytak a Körben az Önkéntes Tűzoltóság megszervezésére. Ennek főmozgatója; Lörincz János és Mál-ler Ferenc voltak. Lunkadalmunk folytatuk a közérdeklődés ébresztését, váltakozva tartottuk értekezleteket különböző vendégekkel, melyeket telepünk gőzpontjainak tálakítottunk. Hazaifas ünnepségekre, tagjainknak tometésére zászló alatt vonultunk ki. Iparosgyárakkal is kezdtünk foglalkozni és az Iparos kör megalka-ulás előtt egy Iparosközvetítő társulatot szerveztünk. Közünkknél a helybeli iparoságot másokkal szemben előnyben részesítettük. 1930. jan. 18-án anyagi megerősödésünk érdekében, hogy a körünknek tartós adósságainkat megmunkáljuk, beosztást állított fel helyiségünk-
ket és batoraink közül csak egy könyvszoboronyt és a még 1914. évi első beszerzésünkben

mentett 14 db. megvásárolt s a mi szemünkben történelmi értékkel bíró asztalokat megkaptuk, egyéb ingóságainkat értékesítettük. Ismét vizs-szatartunk a Rákásy-féle vendéglőbe. Az 1930. év folyamán saját kezelsünkbe vettük a fásítást s a helybeli Méhészet egyesülettel összefogva, több száz darab fát hoztunk és azt önköltsé-
gi áron forgalomba hoztuk. Ehhez hasonlóan acgíteni akartunk járdanélküli uccáinkon is és előbb a célból az érdekel ingatlanulajdonoso-
kat tömöríteni iparkodtunk, a szakmabeli iparo-
soktól pedig az egyszerű, közgyeletes járdá-
pítésre nézve méltányos árajánlatot kértünk. Így
őrlajtottuk volna uccáinkon a sápadó homokot
járhatóvá tenni. A beérkezett ajánlatok igen
jutányosok voltak, az ekkor azonban mégis meg-
buktak, mert minden uccánban akadt néhány ma-
radt ingatlanulajdonos, akik semmiféle áldozat-
ra nem voltak hajlandók. Az 1930. év végén
és az 1931. év elején ismét képviselőtestületi
és előjáró választásban vettünk részt és po-
zi-
cióinkat megerősítettük. Az 1931. évi március hó
29-iki közgyűlésünk Aufenberg János elnök és
Lörincz alelnök lemondása folytán ölnöknek Ba-
jáky Elemér, alelnöknek Urbanovics Alajos dísz-
műmáru üzemeltetőnek és szerénységemmel, til-
kárnak Hanesoh Jánost választottuk meg. Ugya-
ezen közgyűlés Aufenberg távozó elnököt öt évi
bírói vezetésért díszelnöknek, dr. Zboray Géza
járásunk nagyrabecsült főszolgabíróját pedig Kör-
rünk iránt tanúsított nemcsa pártfogásáért önköltsé-
tis tiszteletbeli tagnak választotta meg. Ezen év
legkimagasabb teljesítménye Körünk részéről a
Polgári Iskola életrehívása és a piao létesítése.
Mindkettő nagy hiányt pótol és évek óta sür-
getett intézmény. Sokszor tapasztaltuk, hogy, ha
néhány nagyobb ügy elintézésre várt is magára,
azért össeggedni nem szabad, mert kártással a
legnehezebb probléma is megoldható. Polgári is-
kolánknál szemben nem elégedtünk meg azzal,
hogy döntőleg előmozdítottuk létesítését, hanem
anyagokkal is jelentősen támogatuk, néven-
deköit tandíjszolgálynban részesítettük és éberen
öröklünk jóvólta felett. Aggódó szeretettel fi-
gyeltük további fejlődését. Örülünk neki, hogy
Csillaghegy ily fontos kulturális intézménnyel gyar-
apodott. A kulturális körben is nagy súlyt
helyez mindenkör a Körünk. Ezt mutatják is a
téli esteken rendezett magis nővő, kultur-
előadásaink. Iparosságunk műveltségi színvona-
lának emelést előzoza az a törekvésünk is, hogy
Csillaghegyen iparostanono iskola létesüljön.

1931. augusztus havában különböző okok
miatt ismét tovább vándoroltunk, igaz, hogy
csak részben, de tagjaink egy csoportjának ós-

ját is figyelemre méltatva, választmányi és ki-
sőbb értekezleteinket azóta a Karnoval-féle ven-
dégloben tartjuk. A helybeli és vidéki társogyo-
sultokkal a legszívesebben összekötötést tar-
tuk fenn. Amint elődeink az Orsni Iparoskör-
rel, úgy mi elősorban a Dunaparti egyesület-
tel és a Szentistvánlelepi Polgári Körrel tartunk
fenn gyakori érintkezést. S amikor lehetjük,
segítségére sietünk, most alakuló egyesületek-
nek is. Ezt tanúsítottuk annakidején az Iparos
Körrel és 1932. január 2-án az Önkéntes Tűz-
oltó Testülettel szemben, amikor az utóbbi, a mi
választmányi ülésünkkel kapcsolatosan és a mi
előkészítésünkkel, tagjaink részvételével alakult
meg.

Az 1932-es jubiláris esztendő első napján
visszatértünk a múltba és levonva abból a
tanulságokat, többben arra az elhatározásra ju-
totunk, hogy ezen évfordulót méltóképen meg-
ünneplend, egyszer már véget vessünk nomád
életünknek és négy év óta paragon hoverő tel-
künkro Öthont építsünk. Az eszme testet öltött
s a jan. 2-iki választmányi és az április 10-iki
közgyűlésünkön határozattal emelkedett. Az ápr-
ilis 17-iki első kapavágást, a kijelölt alapot-
nak kiásását, a székház építés négy év előtti
indítványozója Bajáky elnök kezdte meg és
mi hádsos barátai és munkatársai ugyanolyan
lelkosodással folytattuk. Felokéltelen, kedves
családi ünnep volt ez Körünknek. De most, mi-
kor már az alapépítésekkel jótornán elke-
szültünk, a nagy munka első szakaszának vé-
gön, Csillaghegy egész társadalmát hívjuk meg
szereplővel alapkövünk ünnepélyes letétele és
megáldásához.

A mű, melyet Csillaghegy középületének
számunk, Eichberger István tervezése,
amit azután Hettyey Géza községi építész szak-
értő irányításával és Hanesoh János vezetésé-
vel építenek, elősorban az építési bizottság
szakemberei, Schultzs József, ifj. Binsák
István és ifj. Elisoher, István, akik az előb-
biekkel együtt mindnyájan csillaghegyi képe-
sített kőműves mesterek, másodsorban pedig
a csillaghegyi építőiparoság.

Nyugodt lelkiismerettel álltuk elő husz éves
munkáinkat. Megállapítottuk, hogy, nem tét-
lenkedtünk és nem mulasztottunk el semmi al-
kalmas, amely Csillaghegy javát szolgálhatná.
Azt üszem nem vagyunk szerénytelenek, ami-
kor további munkánkhoz érkező, épülő székház-
unk részére pedig némi anyagi támogatást ké-
rünk, hogy egyesületi otthonunkat a közérdeklő
munka alkotó műhelyévé teljessé és további
feladatunkat, melyet megkövetel tőlünk a múlt,
jelen és jövő, minél jobban betölthessük.

1904-1932

Békásmegyer-Csillaghegy sporttörténete

Irta: **Id. Török Ferenc**, téglagári vezető, a Cs. K. A. C. ügy. elnöke

A Békásmegyer-Csillaghegy sporttörténetéről
irni nehéz, nehéző azért, mert egyéb feljegyzések
hiányában csupán sportbarátainktól gyűjtött ada-
tokból kell az egészet meríteni. Szíves elnézést ké-
rek mindenkitől, ha esetleg egy és más kima-
radt a cikemből.

A Csillaghegyi futball club 28 évvel ez-
előtt, 1904-ben alakult; több szakosztályai vol-
tak, úgy mint vívó, uszó, atlétika és futball;
mindegyik szakosztály teljes felszereléssel ren-
dekezett. A club a tüzeltviselői telep Casinójá-
ban nyírt elhelyezést, szakosztályai pedig igen
szépen szerepeltek egy, hogy országos viszonylat-
ban is igen szép eredményeket produkáltak. A
világháború kitörésekor természetesen az ifjúság
bevonult és így a sport kénszerpíthetősre volt
kényszerítve. A világháború befejezésével a Cs.
F. C. újból életre kelt, majd 1920-ban, a Magyar
Országos Védőerő Egyesülethez (Möve) csatlako-
zott, illetve annak a kötelékébe lépett. Itt kell
megemlítenem vités Vidovich Ferenc barátom-
ról, aki társaságot nem ismervo öjeleket nap-
pallá tett, hogy a Cs. F. C. a régi, háború előtti
ismertv vizsaszerezhesse. Ömlékesen Krišto-
lusz Mihály h. államtitkár ur elnöklete alatt Vi-
dovich ügy. elnök több szakosztályon megkezdte
sportműködését és pedig az atlétiká, vívó, uszó

és futballal, az atlétikai 'szakosztály' gyorsan
felküzdötte magát. Vidovich és dr. Kiss Géza bírók
és szakszerű vezetése mellett arra a nívóra, hogy
országos eredményeket értek el. Számos orszá-
gos és körületi bajnokságban, valamint egyéb
nyílt versenyekben vettünk részt, továbbá a B.
T. E. pályán atlétikai versenyeket is rendez-
tünk, ahol mindenütt eredményesen szereplünk.
Sokkal eredményesebben szerepelhettünk volna
ha megfelelő sporttelep állana rendelkezésünkre,
mert telepe, amelyet 1923. évben szerzett, csak
futballmérkőzések megtartására használható
de sajnos atlétikára alkalmas sporttelep még ma
sincsen ebben a városnak is bővülő nagy, közeg-
ben, pedig egy rendes sporttelep épp oly fontos,
mint a mindennapi kenyér.

Az uszó szakosztályunk is igen szép múltja
van, körületi bajnokságokat is több országos nyílt
versenyen nyertünk.

A futball szakosztály is igen szép eredmé-
nyeket ért el, amidőn is kétszeri Möve baj-
nokságot, valamint körületi bajnokságot nyert.
1923-ban Csillaghegyen megalkult Adamecz Fe-
renc ur vezetés alatt Kisingi telepi tornacub,
amely csupán futballszakosztályai indult s igen
jó szerepet, körületi bajnokságokat nyert a va-
gól a közép magyar labdarugó szövetség első

